

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocijalno glasilo.

Štev. 46.

V Ljubljani, v soboto 17. novembra 1900.

Letnik V.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — **Naročnina** je za vse leto 8 K, za pol leta 4 K, za četr let 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — **Dopisi** pošiljajo se uredništvu „Slov. Lista“ — **Nefrankovani dopisi** se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo. — **Naročnina, reklamacije in oznanila** se pošiljajo upravnistvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravnistvo sta v Ljubljani, **Gradišče štev. 15**. Uradne ure od ure 8—6 pop. — **Oznanila** se računajo po navadni ceni.

Lov na kmete.

Čem bolj nesramno liberalci napadajo vero in cerkev, tem bolj predrzno nastopajo po mestih in vaseh. Nobeno sredstvo jim ni pregrdo, nobeno orožje preumazano, ko grde katoliške može. Katoličani smo proti takim nesramnežem veliko prekrotki in preveč popustljivi. Samo ne gre nič! Tudi to ni resnica, da bi liberalci in katoličani imeli enake pravice. Liberalci se potegujejo za to, da bi zmagali lumparija in sleparija (zato imajo tudi prave sleparje, ki so zaradi raznih lumparij že izdelali leta po ječah, v svojih kovačnicah), mi se pa potegujemo za resnico božjo in pravico ljudstva. Zato ni vse eno, kaj pravi ali piše kak slepar, in kaj pošten človek, ki ceni v politiki katoliška načela. Na napačnem stališču so tedaj ne-le tisti, ki naravnost z liberalci vlečejo za jedno vrv, ampak tudi tisti, ki na jedno tehtnico devajo besede liberalcev in katoličanov, se nekaj časa zibljejo v sredi, slednjič pa za tistim tekó, katerega se bolj boje. Mnogo jih pri nas leta za liberalci samo zato, da so varni pred njihovim sramočenjem. In vendar so bili tudi ti „krščeni“, vsi krščeni. Sam krst tedaj ne pomaga, je treba še nekaj storiti od strani človeške volje, da je kdo cel mož.

Mesta so bila od nekdaj že gnezda liberalizma in protikrščanske misli, na kmetih je pa imela in ima oporo katoliška misel. Kmetje na zgornjeavstrijskem so ravnokar izvolili si za volilne može same trdnostne katoliške može. Pri nas na Kranjskem pa hočejo nekateri liberalizem Malovrha in Tavčarja vtihotapiti tudi med kmete. Poskusili so sleparstvo v politiki s tem, da so izdali načelo: kmet zastopaj kmeta! Da, zakaj ne, ako je kmet zmožen zastopati kmeta! Kak kmetški hlod pa niti meščana niti kmeta dobro zastopati ne more. To vedo dobro tudi liberalci, zato so prav letos nekega takega kmeta vrgli proč. Zastopnik kmetov in delavskega ljudstva imej tedaj srce za ljudstvo, glavo bistro in na pravem koncu, jezik pa tak, da bo lahko čvrsto govoril tudi v parlamentu. V zbornici ministri in poslanci višje cenijo dobre govore,

kakor jerhaste hlače. Da bode pa tak zastopnik vedel, kje ljudstvo čevlji žulji, naj sam večkrat gre med narod in naj se skrbno briga za njegove težnje. Take može je postavila za kandidate katoliško-narodna stranka

Limanice, katere so nastavili liberalci gorenjskim županom in občinskim odbornikom, niso držale, in zato sta se liberalca Čop in Šlibar okrog obrnila in se izrekla sama proti načelu, da kmet zastopaj kmeta

Najeta od ljubljanskih framazonov, hočeta pa ta dva možica imeti kot zastopnika kmetov čiste stega liberalca. Ta bi bila lepa! Gorenjski kmetje še niso tako propadli, da bi jim bil vsak za poslanca dober, če le zna zabavljati „čez farje“ in laž trositi po časnikih. Prav imajo župani in občinski odborniki, da se ne dajo vjeti in da so na zadnjem shodu v Kranju, kjer so imeli veliko večino, zaklicali: Živio Pogacnik!

Volilce opozarjamo na to še enkrat, da je par gorenjskih županov res že popolnoma prestopilo v tabor liberalcev, da delajo z zasramovalci vere pod jedno odejo, dasiravno se hinavski skrivajo in trdijo, da so še krščeni. Kmetje, ne dajte se ujeti!

Pozor!

Te dni prično dostavljati volilcem izkaznice (legitimacije) in glasovnice.

Izkaznice so trojne vrste:

1. bele za volitev v splošni kuriji dné 12. grudna 1900;

2. zelene za volitev v kmetških občinah dné 18. grudna 1900;

3. rumene za volitev v mestih in trgih dné 3. januarja 1901.

Kedor torej voli samo v splošni kuriji, dobi samo belo izkaznico.

Kedor pa ima volilno pravico v splošni in kmetški kuriji, dobi dve izkaznici: belo in zeleno.

Kedor slednjič voli v splošni in mestni ku-

riji, dobi belo in rumeno izkaznico.

Izkaznice je dobro shraniti in nikomur iz rok dati! Bele je seboj prinesiti k volitvi v splošni kuriji dné 12. grudna, tam pokazati komisiji, potem pa zopet shraniti.

Predsedstvo II. slov. katoliškega shoda.

Dr. Jos. Tumpach
vseučil. prof.

Hugo vitez Berks
graščak.

Ivan P. Vencajz
odvetnik.

Franc Povše
deželni odbornik i. t. d.

Dr. Ivan Šusteršič
odvetnik.

J. d. D. Flis
gen. vikar.

Dr. Ante Bauer
vseučil. profesor.

Dr. M. Laginja
odvetnik.

Mat. Oršič
kanonik.

Ravno tako se ravna z zelenimi dné 18. grudna 1900 in z rumenimi dné 3. januarja 1901.

Somišljeniki, pazite dobro, da naši volilci izkaznice dobro shranijo!

Ob enem z izkaznicami se dostavijo glasovnice.

Kolikor dobi volilec izkaznic, toliko glasovnic. Glasovnice je dobro shraniti.

Izkaznica, kakor glasovnica je neveljavna, če ne nosi pečata pristojnega okrajnega glavarstva!

Skrbi za to, da gotovo dobiš o pravem času v roke legitimacijski list in glasovnico! Če bi te legitimacije kdo najpozneje 24 ur pred dnevom volitve ne dobil v roke, naj gre sam po njo k županstvu, oziroma k okrajnemu glavarstvu. — Glasovnica pa je listina, na katero zapišeš ime tistega kandidata, ki ga hočeš voliti.

Zapiši na glasovnico le to, kar treba, a to prav! — Zato zapiši nanjo natančno in razločno ime, priimek, stan in bivališče kandidata, družega pa nič! N. pr.: dr. Ivan Šusteršič, odvetnik v Ljubljani. Ako kdo ne zna pisati ali če piše slabo, naj da glasovnico podpisati kakemu popolnoma zanesljivemu človeku.

Ne pozabi doma legitimacije in glasovnice!

Podpisane glasovnice ne kaži nobenemu nasprotniku! Nihče nima pravice, jo od tebe zahtevati. Volitev je tajna! Zgodi se lahko, da ti prečrta tvojega kandidata in zapiše nasprotnega, ali zamenja glasovnico! Torej: glasovnice ne iz rok!

Ko si oddal glasovnico, legitimacijo zopet spravi, ker jo boš morda rabil pri ožji volitvi. Ako namreč noben kandidat ne dobi nadpolovične večine, bo treba še enkrat voliti. Pri ožji volitvi pa so samo tisti glasovi veljavni, ki se oddajo za enega izmed onih dveh kandidatov, ki sta v prvi dobila največ glasov.

Izvirni dopisi.

Kranj, 15. novembra. (Sbod županov in občinskih odbornikov.) Na sv. Martina semanj dan so novopečeni gorenjski liberalci, našuntani od slaboznanega Eržena, ki je za pisarja pri tukajšnjem notarju Šlambergerju, napravili shod na novi pošti. Nagnali so skupaj vse svoje pristaje, kar jih šteje Tavčarjeva klika na Gorenjskem. A prišlo je na shod tudi toliko odločno katoliških mož, da so ti imeli veliko večino. Liberalcem je korajža zlezla v hlače. Ker si niso vedeli drugače pomagati, je odbornik „Bralnega društva“, v čegar prostorih se je shod vršil, izjavil, da odpove porabo prostorov za zborovanje in da je shod tedaj končan. Večina zborovalcev je zaklicala: „Živio Pogačnik, naš kandidat!“ in je odšla. Liberalci so pa zdaj pokazali, kakšni

Iz burske vojske.

I.

Prva večja bitva v burski vojski je bila 20. oktobra 1899 pri Dundee-ju. Dasi ta dan Buri niso popolnoma zmagali, so imeli vendar Angleži hude izgube. Mrtvih je bilo na angleški strani 11 častnikov in 250 mož, ranjenih pa 21 častnikov in 350 mož. Vmes je bil tudi smrtno ranjen generalmajor sir M. P. Symons, angleški vrhovni poveljnik, ki je angleške čete osebno vodil pri obupnih naskokih na burske postojanke. —

O bitvi pri Dundee-ju je objavil Anglež M. Stead v svojem časniku „War against war“ čudovito zgodbo, katera se gotovo ne bo izlepa pozabila. Piše:

„Johannesburg, 13. decembra 1899. Po bitvi pri Dundee-ju dne 20. oktobra je našel neki transvaalski Bur hudo ranjenega angleškega huzarja, ki je ležal na bojišču. Ko je Bur, ki je sedel na konju, jezdil mimo njega, prosil je ranjenec vode. Nato mu je Bur, čegar ime je Rotha, podal čutaro; vojak je bil pa preslab in

možje so. Naklatili so se zopet skupaj, zborovali in zabavljali na farje. Župana Novaka, ki je shod sklical, je bilo nekoliko sram, ko je videl med kakšne smrduhe je padel. Ko je par priklatenih Blejcev zaklicalo: „Živio Tavčar!“, je rekel: „Ne, s Tavčarjem pa jaz ne držim, mi ne pripadamo liberalni stranki“. Istega mnenja je bil Kožel iz Olševka. Čop z Breznice in Šlibar iz Selc sta pa priznala, da se prištevata Tavčarjevi bandi, in da morajo kmetom Ljubljancani postaviti takega kandidata, ki bo duhovne grizel. Nastal je razpor. Zmagala je stranka, ki je bila za Kožela in zastoj sta Čop in Šlibar štulila vmes Pirca. Rekli so župani: Rajši pa še Pogačnika, kot Pirca! Prav nevoljni so se razšli vsi župani in občinski odborniki kranjskega okraja, ker so bili nesramno oplahntani od liberalcev na tem shodu. Večina je bila osleparjena že prej, ker manjšina ni bila mož beseda, in se ni držala naznanila, da je shod končan, a tudi od te manjšine jih je bilo mnogo razdraženih, ker niso mislili, da jih bode dvoje dr. Tavčarjevih pristašev hotelo izrabljati v svoje podle namene in ujeti na svoje limanice. Ta shod je našim možem odprl oči. Še bolj se jim odpro oči, ko bodo izvedeli, s kako lažnjivimi poročili v „Narodu“ je brezvestni pisar onečastil tiste zborovalce, ki nočejo biti liberalci in pristaši dr. Tavčarja. Naše mnenje je, da bi bilo treba v kranjskem okraju napraviti več shodov. Potem ne bo nobenega župana, ko bode izvedel glas ljudstva, mikalo, stopicati za liberalnimi smrdokavrami, če hoče ostati župan naših katoliških občin. V kranjskem okraju ne poznamo nobenega župana, razven Šlibarja, ki bi si upal javno na shodu reči: Jaz sem zoper škofa in držim s Tavčarjem.

Politiški pregled.

Kompromis v Dalmaciji. Iz Dalmacije poročajo, da je kompromis mej obema hrvatskima strankama gotov. Stranka prava dobi tri mandate in popolno svobodo v akciji proti eventualnim srbskim kandidatom.

Nemčija in kitajska vojska. Vojni proračun v Nemčiji so morali dodatno zvišati za celih 152 milijonov mark. Tolika vsota je namenjena za nemško vojsko na Kitajskem. V tej vsoti je 70.000 mark samo za vojne svetinje. Nemčija je tedaj že v naprej slutila nenavadno veliko število zaslužnih junakov v svojih četah.

Angleška kraljica v Opatiji. Na Reko je došla vest, da pride angleška kraljica prihodnje leto meseca marca za nekaj časa v Opatijo.

Mir s Kinom. Zastopniki velesil so se zjediniili za naslednje mirovne pogoje: 1. Kina naj postavi spomenik umorjenemu poslaniku baronu Kettelerju na mestu, kjer je bil umorjen, in pošlje v Berlin cesarskega princa, ki naj izroči oprostilno pismo. 2. Obsodi naj k smrti ter obglavi naj višjih uradnikov in princev, katerih imena so vladi že znana. 3. V krajih, kjer so se pojavili prvi upori, naj se vrše vsakih

ni mogel čutare prijeti. Tu je Rotha stopil s konja in je dal huzarju piti. Vojak ga je hvaležno pogledal in je rekel: „Zahvalim!“ Potem je vprašal Bura angleški: „Kdo sta bila ona hrabra generala, ki sta vedno jezdila na obeh straneh transvaalske armade in sta ljudi osrčevala ter jim dajala povelja? Imela sta belo obleko, sedela sta na belih konjih in sta držala zastavo v roki. Nisem poznal te zastave“. Nato je vzdihnil sanjavo: „Oh, kako smo streljali nanja, pa je bilo vse zastoj! Najboljši strelec ju ni mogel zadeti.“ Transvaalski Bur je rekel, da nič ne ve o teh generalih, da ju niti videl ni na bojnem polju. Dejal je: „Sploh nimamo generala, ki bi bil belo oblečen“. „Potem sta morala biti angela“, je odvrnil huzar. Šepetal je nekaj kakor „Davis, stari dečko!“ pogledal je zmedeno Rotha, omahnil je nazaj in je umrl. Rotha je jezdil dalje in je premišljeval besede: „Svojim angelom je zapovedal zavoljo tebe, naj te varujejo na vseh tvojih potih.“ — Stead pripominja še to-le: V četrkih bukvah kraljev je pisano, da prerok Elizej ni čutil nikakega strahu, ko ga je preganjala vojska sirskega kralja;

pet let provincijalne izkušnje. 4. V bodoče naj se odpuste iz službe in kaznujejo vsi uradniki, ki se zadostno ne potrudijo preprečiti izgredov proti inozemcem. 5. Kina naj plača odškodnino, ki jo določijo velesile. 6. Odpravi naj se Tsungli-Yamen in poverijo njegovi posli ministru za zunanje zadeve. 7. S kitajskim cesarjem naj se omogoči primerno občevanje. 8. Utrdbe v Taku in drugih pristaniščih naj se podro in prepove uvoz orožja in vojnega materijala. 9. Za poslanštva v Pekinu naj se uredi stalne straže, istotako naj se poskrbi za varno zvezo mej Pekinom in morjem. 10. V celem cesarstvu naj bodo skozi dve leti nabite cesarjeve proklamacije, ki prepovedujejo gibanje bokserjev. V zahtevano odškodnino 600 milijonov taeslov, bodo vštete tudi one svote, ki jih zahtevajo Kitajci, odškodovani radi tega, ker so bili v službi inozemcev. Čudno je, da se v celem načrtu niti z besedico ne omenjajo misijonarji in sploh kristijani.

Angleške izgube v južno-afričanski vojni: „War Office“ javlja listom skupne angleške izgube do 1. novembra t. l. — Buri so usmrtili v vojski 301 častnika, 2902 vojaka. Umrlo je za ranami 89 častnikov in 893 vojakov. Ujetnikov je: 8 častnikov in 822 vojakov. Umrlo je vsled bolezni: 155 častnikov in 6115 vojakov. Nenadne smrti so umrli: 4 častniki in 145 vojakov. Invalidov je bilo poslanih na Angleško: 1422 častnikov in 33077 vojakov. — Skupna izguba: 46026 mož; od teh je umrlo 543 častnikov in 10145 vojakov v Afriki, 5 častnikov in 208 vojakov pa na Angleškem.

Domače novice.

Naša slika. Danes prinašamo sliko predsedstva II. slov. katoliškega shoda in sicer: predsednika dr. Ivana Šusteršiča (sedaj kandidat 5. skupine za državni zbor.) štirih častnih predsednikov: Franceta Povšeta (kandidata v dolenskih kmetijskih občinah), dr. Josipa Tumpacha iz Prage, dr. Antona Bauerja iz Zagreba, Matija Oršiča s Krka, treh podpredsednikov: dr. M. Laginje iz Istre (kandidata 5. skupine za Istro), Hugona viteza Berksa (kandidata za kmetijske občine na Štajarskem), Ivana P. Vencajza (kandidata za sodne okraje: Ljubljanska okolica, Vrhnika Ribnica itd. in predsednika pripravljalnemu odboru: Janeza Flisa, generalnega vikarja v Ljubljani.

Plantanu je, kakor se nam poroča, — mandat v dolenskih mestih ugotovljen, ne da bi ga bilo treba kupiti, kajti tudi Višnjani se zanimajo za svojega predragega znanca izza časov, ko je osrečeval še Stiški okraj kot c. kr. notar. Zanimanje za tega kandidata raste od dne do dne, pa kako tudi ne, saj mu je na Novomeškem bregu zibelka tekla, česar se je kandidat šele zdaj spomnil; in našel je tega politika prihodnje vrednosti preko Save privandrani, nemčursko-napredni učitelj Romih, ki je na vsaki način poklican osrečevati dolenska mesta.

njegov služabnik pa se je zelo bal. „Tu je Gospod odprl hlapcu oči, in je videl; in glej, gora je bila polna ognjenih konj in vozov krog in krog Elizeja.“ Kaj ko bi bil Gospod odprl oči umirajočemu Angležu, kakor nekdanj Elizejevemu služabniku? Ali bi ne bil mogel Gospod tudi njemu pokazati belih vitezev, bojujočih se v vrstah hrabrih Burov, ki so se borili za svojo domovino? V angleški književnosti je dovolj znan krasni spev Macaulay-jev, v katerem je ovekovečena podobna prikazen, ona, ki se nam sporoča v popisih bitve pri jezeru Regillus. Ko je bila zmaga negotova, sta se prikazala na čelu rimske konjice dva bela jezdeca in sta zapodila Latince v beg. Rimljani so v neznancih spoznali Jupitrova sina Castorja in Polluxa. Tako pridobljena zmaga je v Italiji oblast Rimcev za vedno utrdila. Stvar, za katero sta se bojevala bela jezdeca ob jezeru Regillus, je bila ista, kateri sta služila bela generala na bojnem polju pri Dundee-ju. Beli vitezi so se borili le za pravico!

Tako piše M. Stead, Anglež.

Dr. Tavčar, gospod na Visokem, je ugodil povelju svojega nemčursko-političnega zaveznika Rakovniškega grofa in bo šel prihodnjo nedeljo v Mokronoški okraj posredovat ali mešetariť za državnozbornski mandat, kojega bi grof rad pridobil za svojega podanika, mešetarja Mihlana. Tedaj Tavčar bo mešetariť mešetarju Mihlanu! To kaže, da hoče gospod na Visokem postati na vsak način popularna oseba tudi na Dolenjskem.

Koliko je vredno obrekovanje „Narodovo“. Zadnjič smo poročali, da je „Slov. Narod“ očital „Gospodarski zvezi“ goljufigo radi nekega pisma. Na poziv, naj „Slov. Narod“ objavi celo dotično pismo z naslovom vred, da se zve, kam se je pismo pisalo, „Narod“ molči.

Delavsko gledališče v Ljubljani. Opozarjamo na oglas „Slov. kršč. socialne zveze“ v inse-ratnem delu našega lista.

Kako nemški trgovec postopa z slovenskimi uslužbenci. Po „Slovenca“ posnamemo naslednje zanimive vrstice: V soboto dopoldne je stal pred okrajnim sodiščem ljubljanskim Franc Drogenik, sotrudnik tvrđke R. Miklavc. Obtožba ga dolži, da je trdil, da mu je gdč. Ivanka Klemenc, ki je bila prodajalka v njegovi filijalki, kradla, in da je dokazano, da mu je toliko pokradla, da pride pred porotnike. Obtoženi na to pravi, da je samo imel sum na gdč. Klemenc in da je samo sum izražal, ne pa, kar mu obtožba podtika. Ako ima obtoženi prav, potem bi bilo čudno na policijo, ki je gdč. Klemenc prišla ter je morala biti celo noč v zaporu, kjer je prebila tolike duševne muke, da se ji je pamet zmedla in je še le zadnji čas ozdravela. Značilno je, da je gosp. Drogenik bilanco, na podlagi katere obdolužuje gdč. Klemenc, sestavil dan po aretovanju prodajalke in da so tudi druge osebe imele v filijalki z denarjem in z blagom opraviti. Obravnava se je preložila, ker se bodo zaslišale še priče policijski svetnik Podgoršek, policijski kanclist Toplikar, stražnik Podreberšek, dalje sestra gospoda Drogenika in gospa Miklavčeva, ki naj potrdi, da je bila gdč. Klemenc odgovorna za promet. Ako je to res, tedaj naj bi se zadeva proti njej rešila po civilno-pravnem potu, ne pa po poti, katero si je izbral gosp. Drogenik. Kako podlago je imelo očitanje gosp. Drogenika napram gdč. Klemenčevi, kaže to, da kazenska preiskava proti gdč. Klemenčevi ni nič sumljivega našla.

Hrvatska kmetijska banka. V mislih nam je resolucija, stavljena in sprejeta na I. katoliškem shodu v Zagrebu, resolucija, da naj se ustanovi kmetijska banka, katere delovanje naj bi se raztegnilo na vse dežele, v katerih bivajo Hrvatje. Glavna naloga te banke bila bi nakupovanje zemljišč, katerih lastniki propadejo, in razdeljevanje teh zemljišč po skrajno najnižjih cenah hrvatskim kmetovalcem, ki se bodo iz bližnjih in oddaljenih krajev naselili na taka nova posestva. Banka bi nadalje tudi posojevala denar za osvobodjenje zadolženih kmetij, in sicer pod najugodnejšimi pogoji. Namen te banke bode osvobajati domačo zemljo iz rok tujstva in obvarovati domače kmetovalce pred tujimi pijavkami. Ta resolucija ni ostala samo na papirju, ampak postaja že meso in kri. V to svrhu je namreč izdelal odvetnik dr. Marijan Derenčin pravila banke, ki se predložijo v potrdjenje, in v kratkem začne banka tudi pozitivno delo. Prva polovica delnic je že izplačana z 2 milijona kron in druge delnice za druga 2 milijona kron se takoj oddajo, ko začne banka svoje delovanje. Delnic lahko nakupi vsak rodoljub in se bodo glasile na njegovo ime; prodati pa jih sme le z dovoljenjem ravnateljstva. Ta čin previdnosti pa je vpeljan le s tem namenom, da se prepereči židovskim in drugim tujim kapitalistom, da nakupijo veliko število delnic in potem onemogočijo ali uničijo rodoljubno delovanje kmetijske banke. Zasnovanje te banke je pa posebno zbudilo naše irredentiste, kateri vidijo v banki začetek konca njihove premoči v Istri, katera premoč se vzdržuje v tej pokrajini le po oderuštvi potom razposojenega kapitala. Začeli so seveda metati svoje strele proti tej banki od vseh strani, toda ker je že vsa-

kemu hrvatskemu otroku znano, zakaj se lahoni in židje jezé nad takimi stvarmi v Slovanih, ostane vsa jeza glas vpijočega v puščavi. Kako naglo se omogočijo taka dela kjer je bogata mera pravega rodoljubja, o tem priča hrvatska kmetijska banka, ki utegne postati prava rešiteljica hrvatskega naroda iz židovskih rok. Tudi mi bi potrebovali take banke.

Osebné vesti. Kanonik gosp. A. Kalan je imenovan za vodjo deškega zavetišča v tukajšnjem Marijanišču. — Semeniški učni prefekt g. dr. Ev. Lampe je postal korni vikarij v Ljubljani ter je prevzel glavno vodstvo „Slovenca“. — G. dr. Aleš Ušeničnik je imenovan stalnim profesorjem za dogmatiko. — Računska praktika pri kranjskem finančnem ravnateljstvu Jos. Jak in Jos. Šircelj sta postala asistenta. — Umrl je v bolnici usmiljenih bratov v Kainbachu pri Gradcu g. Josip Wrus, bivši kapelan pri Devici Mariji v Polju, v Ljubljani pa je umrl upokojeni žel uradnik g. Karol Žilič. — Poročil se je v Celju g. dr. Stanko Bevk z gdč. Ano Žimniakovo.

Javno predavanje. Prihodnjo sredo bode predaval v dvorani „Katoliškega Doma“ č. gosp. dr. Evgen Lampe o ljudeh, ki imajo mušje oči. Pričetek predavanja ob polu 8. uri zvečer.

Državna c. kr. obrtna strokovna šola v Ljubljani se ne bo gradila v okraju sv. Jakoba, ampak skoro gotovo na Mirju. Vse prošnje št. Jakobčanov so bile zaman. Občinski svet je pokazal, da so bile nade, katere so stavili vanj nekateri št. Jakobčani, popolnoma pretirane. Pri volitvah bo treba vzeti v roke veliko metlo.

Meščanski klub v Ljubljani prireja svojim članom vsak četrtek družbinski večer.

Na stališču svobode. Nek liberalen kandidat pete skupine je govoril z volikim patosom: „Gospoda moja! Jaz stojim na stališču svobode!“ „Ni res!“ zakriči vmes čevljar, „Vi stojite na čevljih, katere ste mi še dolžni!“ Tableau.

Drobne novice. Novo hranilnico snujejo v Kamniku. Pravila so že potrjena. — Cerkev Matere božje na Trsatu hočejo prezidati in razširiti. — Za železnico Grobelno Slatina do deželne meje je dovolil štajarski deželni odbor 20.000 gld. — Umrl je Rafael vitez Astolfi, slikar in graščak pri Škocijanu na Dolenjskem. V Trstu ga je zadela kap. Pred meseci je prodal ljubljanskemu knezoškofu 4½ m dolgo in 3 m visoko sliko „Jezus pred Pilatom“. — Diskontno društvo za slovenske posojilnice se snuje. — Lepo skladišče kmetijske zadruge se je postavilo na kolo dvoru v Ročah na Štajarskem. — Novo bralno društvo ustanove pri sv. Lenartu v Slov. Goricah. — Žensko telovadno društvo se je ustanovilo v Ljubljani. — 25letnico poroke praznoval je v Celju g. notar Lovro Baš z gospo Ido Baš, rojeno Mihelič. — Tržaško ces. namestništvo ni odobrilo pravil „ruskega kružoka“ v Trstu. — Pravila društva „Narodni dom“ v Trstu so potrjena. — Umrila je v Ljubljani vdova po šolskem slugi gospa Marija Francel. — Mašinista Prašnikarjeve cementne tovarne v Kamniku Valentina Goloba, katerega so dalje časa pogrešali, so našli mrtvega v Potoškem grabnu. — Poroča se, da namerava velika ogerska firma Ganz & Comp. zgraditi električno železnico iz Novega Mesta v Metliko in v Črnomelj.

Klanec v šolskem drevoredu. Kopitarjeva ulica je sedaj zvišana vsled zgradbe novega Franc Jožefovega mostu. Na strani pri Škrjančevi hiši proti Poljanskemu nasipu je zgrajena škarpa, na strani proti šolskemu drevoredu pa ne bodo zgradili 1 m 30 cm. visoke škarpe, ampak nasuli bodo prostor do Semeniških ulic. Tako dobimo klanec v šolskem drevoredu menda zato, ker so ga hoteli odpraviti v Prešernovi ulici.

Kako naj se molčanje Luke Jelence primerno porabi za volilno agitacijo? To sitno vprašanje je rešil hudomušni „Slovenčev“ podlistkar. Jasno je dokazal, da ima Luka Jelenc imenitno stališče s svojim molkom. „Slovenčev“ podlistkar nasvetuje Luki Jelencu, kako naj plo donosno uporabi svoje molčanje, tako le: Gospodu Luki Jelencu se ravnokar nudi v Ljubljani strašno lepa prilika, pridobiti si ogromno število glasov. Kavarnarji so namreč povišali

ceno kave za 4 h. Kavarniški gostje so proti temu povišanju, prete znižati napojnino od 4 h na 2 h, prete celo opustiti obisk kavaren. Ta kavarniški boj je jako ljut. Parlamentarji z belo zastavo v roki hodijo sicer iz tabora v tabor, da napravijo mir ali vsaj premirje. Vse zastonj! Gospod Jelenc naj torej hitro skliče najpreje shod kavarniških gostov. Ti ga bodo interpelovali, ali hoče kot poslanec zastaviti ves svoj ogromni vpliv, da se zniža cena kavi. On pa naj previdno molči. Potem pa naj „Slov. Narod“ razglasi, da kandidat odgovarja le onim, ki jih na shodu ni bilo. To bo veselilo kavarnarje. Na to naj skliče kandidat shod kavarnarjev in markerjev. Ti ga bodo vprašali, ali hoče z izvrstnimi svojimi močmi delovati na to, da ostane kavi povišana cena, ter da se ne zniža napojnina. Kandidat naj molči. „Slov. Narod“ naj pove, da gospod Jelenc odgovarja vsem, samo na shodu prisotnim ne. To bo zopet veselilo goste. Veselili se bodo torej kavarnarji in gostje in ogromno število glasov je g. Jelencu gotovih. Le poskusite!

Iz Šmartna pri Litiji smo dobili krasno razglednico s staro in novo župno cerkvijo sv. Martina. Novo cerkev bo 18. t. m. preč. g. generalni vikarij Flis slovesno blagoslovil v prisotnosti dekaniješke duhovščine.

Nesreče. Na železniški progi pri železnični čuvalnici v Kozini na Primorskem je vlak povozil 2letnega čuvajevega sina F. Teršarja. — V Mariboru se je ustrelil posestnik in pek iz Črne na Koroškem J. Engelsberger. — S svinčnikom, s katerim se je igrala, se je zadušila v Gutramsdorfu 5letna Katarina Dworzak. — V blaznosti zaklal je v Celju neki brivski pomočnik svojega tovariša.

Štiri utopljenke so našli dne 18. t. m. na bregu Mure pri Puntigamu. Trupla so bila z vrvjo skupaj zvezana. Dognalo se je, da je to neka Amalija Požun, ki je zblaznela dne 8. oktobra t. l. ter odšla s svojimi tremi hčerkami z doma. Trupla so ležala nad štiri tedne v vodi.

Kapelan Martin Škerjanec priporoča svojo drago rajno mater vsem prijateljem in znancem v pobožen spomin in molitev.

H Sinovatka: Za našu borbu. Bratska rieč hrvatskom radničtvu. Cena 20 novčiča. Zagreb 1900. Tiskara Terezije Fischer. Stranij 34. Urednik hrvaškega delavskega lista „Glasa Naroda“ v Zagrebu je izdal pod tem naslovom lepo in poučno knjižico, v kateri dokazuje potrebo edinstvenega delovanja vseh hrvaških delavcev v stanovskih zadevah. Splošno je zanimiva, ker spretno slika delavske razmere in dokazuje, da se morajo delavci organizovati; posebej se obrača na hrvaške delavce: neorganizovane vabi, naj se zanimljejo za svoj stan, socialne demokrate pa prepričuje, da je njihov boj proti krščanstvu in domoljubju nespameten in krivičen, dasi priznava, da je v splošno delavskih zadevah tudi mednarodna delavska organizacija ne samo mogoča, marveč tudi koristna. Organizacijo deli v politiško in gospodarsko. Vzlasti z gospodarsko se peča in svetuje, naj se osnujejo po posamnih krajih delavske hranilnice, ki naj se spoje v osrednjo delavsko posojilnico. Čim se tako nabere delavski kapital, se lahko prično samostojna delavska podjetja. Pred vsem je pa treba skrbeti, da se sezida v Zagrebu „Delavski dom“. Čisti dobiček svojega spisa posvečuje pisatelj temu blagemu namenu. Z našega stališča se srčno veselimo, da v gospodarsko organizacijo vabi pisatelj tudi slovenske delavce. V tem smislu je torej ta knjižica za nas še posebno važna. Priporočamo jo!

Zakoni in ukazi za vojvodino Kranjsko, ročna izdaja, 6 zvezek, drugi pomnoženi natis. Izdal deželni tajnik Jožef Pfeifer, natisnil in založil A. Klein & Comp. Ta zvezek obseza zakon o napravi in vzdrževanju javnih nedržavnih cest in potij, ukaz z določili o volitvah okrajnih cestnih odborov, zakon o napravi in vzdrževanju dovoznih cest h kolodvorom in postajališčem, pri železnicah, cestnopolicijski red za javne nedržavne ceste, cestnopolicijski red za državne ceste, določila o vožnji s kolesi po javnih nedržavnih in po državnih cestah, zakon

in izvršilni ukaz, kako je sneg spravljati z državnih cest, zakon o dovoljevanju zasilnih potij in okrožnico deželnega odbora kranjskega o razlastitvi za cestne namene. Tudi ta zbirka zakonov velezaslužnega gospoda izdajatelja, kateremu je že enkrat c. kr. deželno predsedstvo s posebnim pismom izreklo svoje priznanje, je enako vsem dosedaj izišlim sestavljena izredno skrbno in tako praktično, da bo kaj dobro došla vsem prizadetim krogom, zlasti tudi županstvom po deželi, katera posebno nanjo opozarjamo.

Najnovejše vesti.

Krščanska ženska zveza v Ljubljani je po dolgotrajnih bojih potrjena. Ustanovni shod se skliče v najkrajšem času.

Atentat na nemškega cesarja se je včeraj zgodil v Breslavi. Neka ženska je vrgla v cesarja ostro sekuro. Žena ni dobro merila, zato je cesar nepoškodovan. Ženi je ime Selma Schnapke.

Ruski car je nevarno obolel. Prestolonaslednik veliki knez Mihael se je vrnil v Petrograd.

Gradec. Rektor univerze prof. Weiss namerava odstopiti, ker nemško-nacijonalni dijaki ne puste nastopiti katoliškega akademiškega društva „Carolina“ v društvenih barvah.

Umril je v Kranju g. Josip Romold, c. kr. prejemnik v pokoju.

Iz Lesece. Kakor poroča „Slovenski Narod“ v številki 262. je v seji 4. novembra t. l. narodnonapredni občinski odbor v Lescah častnim občanom izvolil zares zaslužnega častitljivega župnika, zlatomašnika, konzistorijalnega svetnika gospoda Friderika Hudovernika. Ne moremo si pa misli otresti, čemu se je to zgodilo, kajti že l. 1893 meseca avgusta ob priliki nje gove zlate maše je tedanji tudi narodni občinski odbor podelil gospodu župniku zlatomašniku častno občanstvo. Tedaj je častitljivi gosp. župnik zlatomašnik Hudovernik sedaj dvakratni častni član te občine.

Ne vemo, ali mu moremo k drugemu imenovanju častnim članom leške občine res iz polnega srca čestitati, kajti vsiljuje se nam mnenje, da se je to zgodilo iz zgolj političnih nagibov, posebno pa, ker sedanji časti in slavo-hlepni župan g. Janez Zark išče povsod prilžnosti se narediti popularnega.

Omeniti pa moramo tu le to, da ne gre tu pri vsaki prilžnosti povdarjati: sedanji narodnonapredni odbor. Gospoda župana Žarka moramo opozoriti na faktum, da so bili za časa županovanja g. Avgusta Meršola vsi občinski odbori narodni ali če že porečete narodnonapredni! Večina odbornikov prejšnjega odbora je tudi sedaj v odboru, med temi prejšnji župan Anton Meršol tudi.

Sedanji g. župan Žark bi rad kar pri laseh na dan privlekel njemu nasprotno, takozvano klerikalno stranko, da bi se z njo prepiral ter si na ta način pridobil časti, popularnosti in slave. A ne bo jo, propal bode tu vedno, kajti hujskačev ne potrebujemo.

Razne stvari.

Kaj stori krščanstvo za človeštvo. Pred volitvami imajo liberalci in socijalni demokrati vedno široko odprta usta in cele koše obljub. A kaj sta dosedaj liberalizem in socijalna demokracija storila za ljudstvo? Liberalizem nam je dal postave, po katerih je dovoljeno bogatim kapitalistom z različnimi sredstvi pritiskati na nižje ljudstvo ter ga gospodarski slabiti. Socijalni demokratje vedno vpijejo o „bratstvu“. Za ljudstvo pa tudi socijalni demokrati niso ničesar storili, oni rede le svoje židovske voditelje na Dunaju. Toda poglejmo krščanstvo! Že samo pogled na bolnice nas prepriča, koliko dobrega store ljudje, ki so v službi krščanstva. Nad 100.000 krščanskih usmiljenih sester in bratov skrbi in deli tolažbo v najmanj 30.000 bolnicah, katere vzdržuje krščanski svet. Nobenega liberalca ali socijalnega demokrata ne vidite izvrševati taka dela usmiljenja! Kje imate kako socijalno demokratsko bolnico? Liberalci in socijalni demokrat sta sladka člo-

veku le pri pijači ali pred volitvami, ko je pa človek v nesreči, tedaj se ne brigata zanj. V Evropi sami je nad 45.000 krščanskih društev, ki skrbje za uboge in osirotele in ta društva naberejo za uboge vsako leto okolu 100 milijonov goldinarjev. Socijalni demokrati nabirajo le za svoje židovske vodje, liberalci pa za razne spomenike in druge nepotrebne reči. Niti jednega socijalno-demokratskega društva za uboge ni na svetu! Slovenski možje, ne pustite se odtrgati od krščanstva, ki je Vaš spas in vaša pomoč!

Židovski morilec Hilsner je bil pred potniki v Piseku soglasno obsojen k smrti na vešala. Več prihodnjic.

Nenavadna nesreča. Na Dunaju, v prdmst. Favoriten, se je pripetila pred nekaj dnevi ob tri četrt na 12. uro ponoči sredi ulice čudna, nenavadna nesreča. 51letna služkinja Sednik je na enkrat, kakor od strele zadeta padla ter se strašno kričeč zvijala na tleh. 33letni konduktor Pichler je priskočil služkinji na pomoč, a padel kakor s kolom pobit na tla in tulil v groznih bolečinah. Pritekla sta na to še dva moža, a tudi ta dva sta padla in se nista mogla več dvigniti. In kaj je to bilo? Odtrgala se je telefonska žica ter visela preko električne zveze, katero rabi električni tramvaj. Te žice se je slučajno, ker je bila tema, dotaknila služkinja. Reševalci so se ponesrečili na isti način. Pet minut so trpeli, ter bili vsi obžgani ter nezavestni, preden so jih mogli rešiti.

Ameriška mornarica. Severo-ameriške zvezne države pomnože l. 1901 svojo mornarico za 32 novih ladij z 139.000 tonami.

Skozi tunel na severni tečaj. Doslej so vsi preiskovalci severnega tečaja razven Andreeja hoteli tja z ladjami ali sanmi, sedaj pa je nekdanji kapitan francoske mornarice Louis Laumette naredil načrt, po katerim bi se na severni tečaj prišlo skozi ogromen predor, ki bi se naj zgradil po onem delu, kjer se led nikdar ne topi. Kapitan Laumette meni, da bode gotovo prišel čas, ko se bode skozi električno razsvetljeni predor hodilo na severni tečaj. Ustanovil se je že odbor strokovnjakov, ki bode proučil načrt. Laumette določa predoru širino 11 stopinj in višino 8 stopinj. V predoru bi bile tudi postaje za telefon.

GLASNIK.

Nadziralna dolžnost,

ali kako smatra nadziralno dolžnost mestni magistrat ljubljanski.

Splošne pritožbe delavcev, ki so člani raznih delovršbenih bolniških blagajn nas silijo, da spregovorimo v „Glasniku“ resno besedo o nadziranju bolniških blagajnic. Zakon sam daje pravico delavcem, da imajo v blagajnah odločilno besedo. Toda za zakonite določbe se marsikak podjetnik bore malo briga, kadar se gre za delavčevo korist. On ravna najraje, kakor njemu kaže. Tako so delavci dostikrat na škodi. Dokazalo se je, da so se dognali slučajji, kjer so morali delavci plačevati preveč, in da so v slučajji boleznih dobivali premalo bolnišnine. Koliko podjetnikov je, ki delavce, ako enkrat ali dvakrat obole, potisnejo v najnižji razred, — da ne bi preveč „ven pobrali“. Dogajalo se je, da se je porodnicam od povedalo malo pred časom delo in je morala za nje plačati bolnišnico občina. Kakor vemo iz Vevč in tovarne za žveplenke v Ljubljani, se redni občni zbori niso vršili po več let, in vendar se nadziralne oblasti niso zganile. Treba je bilo radikalnih sredstev, preden se je napravil red.

Pretečeni ponedeljek je bila v Ljubljani pred okrajnim sodiščem zanimira razprava, ki nam osvetljuje, kako se smatra nadzorstvo bolniških blagajn.

Delavci Tschernetove tovarne so po dolgem molku dospeli do prepričanja, da s samim potrpljenjem in molčanjem ne bodo prišli do rednih razmer pri svoji bolniški blagajni. Vložili so po „Slov. katol. delavskem društvu“ v Ljubljani prošnjo na vis. c. kr. deželno vlado v Ljubljani,

da se nadziranje bolniških blagajn odvzame mestnemu magistratu in je vrši deželna vlada sama. V peticiji so bile našteje krivice, ki so se delavcem dogajale celo vrsto let. S tem se veda se je čutil ljubljanski magistrat razžaljenega in je tožil Gostinčarja in Moškerca radi žaljenja, ker sta kot društvena funkcionarja dotično peticijo podpisala.

V teku razprave izjavil je g. Šešek, da se magistratu ni naznanil nobeden slučaj nerednosti in toraj magistrat, oziroma referent o nerednostih vedeti ni mogel. Izjavil je tudi, da je bila blagajna pasivna in da je svojedobno rekel podjetniku, da bi bilo prav, priklopiti jo okrajni bolniški blagajni v Ljubljani. Ta izjava je tako važna, da ji posvetimo par vrstic: Dolžnost, vsake nadziralne oblasti je po našem mnenju da nadzira. Ako pa se tej oblasti samo naznanjajo nedostatki, ni to nikako nadzorstvo. Nadzorovalnih oblasti dolžnost je, da se od časa do časa prepričajo o poslovanju blagajnic, pa to ne samo pri podjetniku v pisarni med štirimi očmi, marveč bi se morali vprašati tudi delavci. Čudno se nam zdi, da bi bilo nadziralni oblasti le to treba vedeti, kar ji kdo prostovoljno naznani. Ko bi ravnale vse nadziralne oblasti tako, bi se pač finančna uprava držala zelo kisló. Kako se nadzira kuhanje opojnih pijač, kako izdelovanje kart za igranje. Tu gre do dotični organi in pregledajo in premerijo vse, karkoli se tiče one tvarine. Ako se izvršuje tako strogo zakon tam, kjer se daje državi kar ona zahteva, smemo tudi po pravici zahtevati najstrožjega nadziranja tam, kjer se lahko na stotine pridnim delavcem godijo velike krivice. Nadziralna oblast mora skušati, da sama izve nedostatke in je tudi zelo čudno, da več let trajajočih nedostatkov ne zasledi. In sedaj pred volitvami hodijo „Narodovci“ okolo ter beračijo v narodnonapredni ljubezni pri delavcu. Izjava g. Šeška kaže, kako silno skrb imajo na narodnonaprednem magistratu za delavca. Tako bi nadziralna oblast po našem mnenju nikdar ne smela postopati. Našim prihodnjim državnim poslancem pa bodi dolžnost, da podrezajo tudi v to gnezdo!

Delavske drobtine.

Delavski shod v „Katoliškem Domu“. V nedeljo se je vršil v „Katoliškem Domu“ shod krščanskosocijalnih in katoliškonarodnih volilcev pete skupine. Dvorana je bila natlačeno polna. Shod je izvolil predsednikom Josipa Gostinčarja, podpredsednikom S. Breskvarja in zapisnikarjem Iv. Pipa. Dr. Ivan Šusteršič se je nato predstavil volilcem, ki so njegovo kandiduro z velikim navdušenjem sprejeli. Govor dr. Šusteršiča prinašamo v prilogi po stenografičnem zapisniku. Glede rudokopov bode dr. Šusteršič poročal na drugem mestu. Shod je bil velevažen, ker se je na njem pokazala predvolilnim bojem solidarnost krščansko-socijalnega delavstva s katoliško narodno stranko. Tako je prav — združeni pojdemo v boj za zmago krščanske misli!

„Bog razsvetli norcem pamet“, tako je zaklical Gostinčar v svoji izjavi na modrovanje idrijskega „delavca“. Da so te besede onim „delavcem“, ki hočejo po vsej sili biti pristaši narodne stranke, popolnoma primerne, naj sodi vsakdo iz tegale: Prvič je „narodna stranka“ stranka naših domačih kapitalistov, ki sicer nimajo ravno milijonov denarja na razpolago, pač pa stoje gospodarsko na istem stališču, kot kapitalisti milijonarji, namreč stoje na stališču neomejene svobodne konkurence. Sedaj pa vprašamo vse one „delavce“, ki se oglašajo v „Narodu“: Kdo je pa kriv sedanje neznosne bede delavstva? Katera je tista sila, ki uničuje skoro vsa prizadevanja delavcev za zboljšanje gmotnega stanja? Ali ni to ravno svobodna gospodarska konkurenca, kateri mora podleči vedno slabjeji? Pač dobro vemo, da more na gospodarskem polju kapitalizmu konkurirati le delavec, toda ubožen in ugonobljen po divji konkurenci kapitala je danes tudi on nezmožen za resno konkurenco proti kapitalu — ker nima

Somišljeniki!

Pišite za „Slovenski List“ — sporočajte mu hitro vse važne dogodke. Pridobivajte novih naročnikov!

Domača umetnost!

Domača umetnost!

Podobarski in pozlatarski ateljé

Andrej Rovšek

v Ljubljani Kolodvorske ulice št. 22
v hiši gospé Wessner-jeve

se priporoča prečastiti duhovščini in cerkvenim predstojništvom v naročila za izvrševanje vsakovrstnih, strogo po umetnostnih načelih izgotovljenih lesenih oltarjev v raznih slogih, kipov in svetniških soh od kamena, marmorja, gipsa ali lesa itd.

10 (29) Priznalno pismo:

Blagorodni gospod! Altar presv. Trojice, katerega ste naredili za tukajšnje župno cerkev, je pravi umotvor ter kaže, ne samo v celoti, temveč tudi v svojih posameznih delih lepo pravilnost, solidnost in trpežnost. Na opazovalca napravlja izvanredno prijeten utis in hvali svojega mojstra. Vsled tega Vam izrekam svojo popolno zadovoljnost in zahvalo ter si stejem v dolžnost, da Vas svojim sobratom kar najtopleje priporočam za podobno delo.

Z odličnim spoštovanjem Vam udani

Martin Poljak,
župnik

Ajdovec, 20. okt. 1899.

Išče se

učenec

kateri ima veselje za mesarsko obrt; kje, pove upravnništvo „Slov. Lista“.

Kuverte s firmo

priporoča

J. Blasnikova tiskarna.

„Slovenski List“ se prodaja v Brusovi (Štefotovi) prodajalnici pred Škofijo in pri g. Podrekarju na sv. Jakoba trgu. Številka po 14 h.

Trgovskega pomočnika

ižvežbanega v železninski, špecerijski, mirobilniški in stekleniški stroki sprejme v službo

A. Cassagrande,
Ajdovščina. (Primorsko)

Otvoritev nove restavracije.

Zahvaljujoč se svojim dosedanjim čestitim gostom, ki so mi s svojim obiskom izkazovali zaupanje kot dolgoletnemu gostilničarju v Kopitarjevih ulicah, in ostalemu slavnemu občinstvu, naznanjam uljudno, da sem

v nedeljo, 4. novembra

otvoril svojo novo, izborno urejeno restavracijo na svojem lastnem posestvu v bivši

Sevnikovi graščini (Rosenbüchel)

Pod Rožnikom.

Zagotavljam, da mi bode, kakor doslej prva skrb postreči p. n. gostom z **najizbornejšim nepokvarjenim dolenjskim, štajarskim, črnim istrijskim in goriškim vinom.** Točil bodem sveže, najfinejše **Koslerjevo, plzensko pivo,** vzorno postregel z izborno **črno in belo kavo, čajem, čokolado** itd. ter s pristno **domačo žgano pijačo.**

Vsestranskim zahtevam bode služila tudi moja izborna urejena **kuhinja,** ki bode postrezala z **najokusnejšimi gorkimi in mrzlimi jedili.**

Zagotavljajoč točno in hitro postrežbo prosim mnogobrojnega obiska ter bilježim odličnim spoštovanjem

Franc Čonček, restavrater.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje!

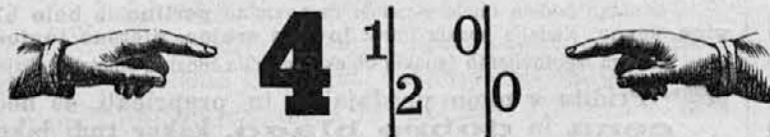
Stanje ulog 30. sep. 1900: **čez 5 milij. K.**Denarni promet v devetih mesecih: **čez 17 milij. K.**

Ljudska posojilnica

preje Gradišče štev. 1. — **Sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstr.**
Sprejema

Hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter obrestuje po

 4 1/2 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsacih vložnih 100 gl. čistih 4 gl. 50 kr. na leto.

Stanje hranilnih vlog 30. septembra 1900:

5,853.620 K 97 h.

Promet v 9. mesecih od 1. jan. do 30. sep. 1900.

17,740.643 K 16 h.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo. — Za nalaganje po pošti so poštne hranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 1. oktobra 1900.

Dr. Ivan Šusteršič,
predsednik.

Anton Belec,
posestnik, podjetnik in trgovec
v Št. Vidu nad Ljubljano.

Josip Jarc,
veleposestnik v Medvodah.

Dr. Andrej Karlin,
stolni kanonik v Ljubljani.

Odborniki:

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Ljubljani.

Matija Kolar,
župnik pri D. M. v Polji.

Ivan Kregar,
načelnik okrajne bolniške blagajne
v Ljubljani.

Frančišek Leskovic,
zasebnik in blagajnik „Ljudske posojilnice.“

Josip Šiška, knezoškofijski kancelar,
podpredsednik.

Dr. Viljem Schweitzer,
odvet. koopcijent v Ljubljani.

Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku.

Dr. Aleš Ušeničnik,
profesor bogoslovja v Ljubljani.

Delavski program dr. Iv. Šusteršiča.

Vzroki kandidature.

Jaz sem takorekoč čez noč postal kandidat v V. skupini. Moja volja to ni bila, kakor je obče znano, ampak moja volja je bila, da bi bil zopet kandidat v V. skupini dosedanji vrli zastopnik te skupine, g. dr. Krek. (Klici: Živel Krek!)

Kakor vam je gotovo tudi že znano iz javnih listov, se je dr. Krek branil prevzeti kandidaturu, gosp. dr. Krek je mene prosil, zahteval je, da naj jaz prevzamem to mesto. Jaz sem se konečno udal, akoravno, povem odkrito, silno nerad, udal sem se radi tega nerad, ker je težko stopiti na mesto, katero je izborno zastopal dr. Krek, drugič nerad zaradi tega, ker, — kakor je znano, sem odložil l. 1898 svoj državnozborni mandat, katerega sem imel od volilcev ljubljanske okolice, in sicer odložil največ iz osebnih ozirov, iz ozirov, kateri so še dandanes popolnoma v veljavi.

Toda konečno sem se udal želji dr. Kreka, udal želji stranke, ker se mi je reklo, da če jaz ne sprejemem kandidature za g. dr. Krekom, ga potem ni v deželi nobenega, ki bi bil tako znan, in ki bi konečno v deželi utegnil kolikor mogoče glasov združiti na sebe. Tako sem se udal in tako stojim danes kot kandidat pred vami, volilci pete skupine v Ljubljani.

Dolžnosti zastopnikov pete skupine.

Precej znan sem v Ljubljani in tudi po deželi, pa tudi moja načela in moji politični nazori so zadostno znani. Peta skupina ni samo kurija delavcev, akoravno delavski stan nima v nobeni drugi kuriji volilne pravice nego izključno samo v V. skupini. Ta volilna skupina je marveč skupina celega ljudstva, je kurija splošne in sedaj tudi direktne in tajne volilne pravice. Samo eno je: ta volilna pravica ni enaka.

Kandidat V. skupine ima sedaj gotovo najtežje stališče. Mej tem, ko posl. kmečkih občin zastopa interese kmečkenga stanu, in s tem zadovolji svoje volilce, mej tem ko poslanec mest in trgov zastopa interese meščanstva in uradništva, in s tem zopet zadovoljuje svoje volilce, ima poslanec splošne skupine opraviti z vsemi stanovi v deželi. On je ravno tako poslanec kmetski, kakor je poslanec meščanstva, poslanec trgovskega stanu in je poslanec vseh delavskih slojev. Ogromna večina volilcev pete skupine v naši deželi je kmetskega stanu, kakor je znano, in torej ni nobenega dvoma, da bode kmetski stan pri tej priliki odločeval. Ali, če bi temu tudi ne bilo tako, — kdor pozna mene in vso mojo politično preteklost zadnjih 10 let, ta ve, da bodem, ako bodem izvoljen kot poslanec, vedno zastopal težnje kmetskega stanu. Da to tudi danes tukaj odkritosrčno povem, je moja dolžnost. Kmetski stan bode imel v meni vedno svojega zastopnika in prvoboritelja, dokler bodem stal v političnem življenju. Pa tudi če se umaknem, bodem vedno deloval v blagor kmetskega stanu!

Natančneje o kmetskih stvareh ne bom govoril, zaradi tega ne, ker so tukaj zbrani mestni volilci in se gre v prvi vrsti zato,

govoriti o tistih zadevah, katere zanimajo vas tukaj.

Jaz sem rekel, da bodem zastopal kmetski program, ali zastopal bodem, odkrito vam povem, tudi vse opravičene interese, zastopal interese vseh stanov; (ploskanje) to bode moja dolžnost in moje načelo, povsod in na vsakem mestu z vso odločnostjo splovnovati poslaniške svoje dolžnosti. (Odobr.)

Ali eno moram v prvi vrsti upoštevati, to je moja dolžnost, namreč upoštevati moram to, da delavstvo, delavski stan nima v nobeni drugi skupini volilne pravice kot samo v V. skupini. (Klici: Žalibog!) Torej je treba, da je tisti, ki bo izvoljen v peti skupini, da je tisti mož, na katerega se more delavstvo naslanjati po vsej pravici, in torej je moja dolžnost, moja sveta dolžnost, zastopati kot poslanec V. skupine v polnem obsegu vse opravičene težnje delavskih slojev (Tako je!)

Za kršč. soc. delav. program.

Jaz mislim, da mi ni potreba tega posebej izjavljati, ali, da ne bode nobenega dvoma, in ker se najdejo vedno hudobni agitatorji, ki nalašč hujskajo ljudstvo, zaradi tega izjavljam tukaj še enkrat z vso odločnostjo: Program delavskih stanov, ki se je ugotovil na shodu slovenskih delavskih stanov, ta program je za me do zadnje pičice svet! (Živahno odobravanje in dobroklici). Ta program bodem od začetka do konca z vso odločnostjo zastopal. Jaz nimam niti najmarjšega povoda, spodbijati le jedno samo točko tega programa, kajti vse, kar je v tem programu rečeno, bodisi glede gmotnih, bodisi glede duševnih interesov delavskega stanu, bodisi glede delavske dobe, naj si bodejo zahteve glede mezde, glede zavarovanja v slučaju bolezni, v slučaju nezgode, v slučaju starosti itd., bodisi zahteve glede bratovskih skladnic, bodisi zahteve glede prilike, da se delavski sloji izomikajo, da se izomikajo na državne stroške brez vsakih zasebnih stroškov, vse to je tudi moj program, je danes, je bil vedno in bo vedno. Naj potem bodem izvoljen ali ne, ker je to moje trdno prepričanje, da delavski sloji potrebujejo podpore! (Živahno odobravanje.)

Jaz nisem imel dosedaj prilike, baviti se ravno z delavskimi razmerami. Znano je, da imam sila veliko posla, znano je tudi, da stojim na čelu katoliško-narodne stranke, znano je, da ne stojim samo na čelu te stranke, ampak da svojo nalogo smatram tako, da kot načelnik stranke tudi največ delam za stranko, in največ žrtvujem za stranko! (Klici: Dobro! Res je!) Kratko malo, bil sem vedno tako vprežen, da mi je bilo žal premalo prilike dano pečati se z delavskimi razmerami. Ali vendar nihče ne more reči, da bi bil kdaj nasprotoval delavskim zahtevam, marsikateri pa bode lahko povedal, da sem, če je nanesa prilika, bil vedno tisti, ki se je vsikdar potezal za pravice in interese delavstva. (Res je!)

Odslej seveda bode moja naloga postala drugačna, odslej se bodem ravno prav poseben pečal z delavskim vprašanjem, ker delavci iz Kranjske, ako bom izvoljen,

drugega od njih voljenega zastopnika ne bodo imeli kakor mene.

Torej jaz sem že izjavil: delavski program sprejemem do pičice. To je tudi moj program.

Ali poudarjati moram še nekaj drugega.

Kdor mene pozna, ta bode vedel, da je samo ob sebi umevno, da bodem svojo nalogo izvrševal skozi in skozi v krščanskem duhu! (Burno odobravanje.)

Zato je tudi samo ob sebi umevno, da bodem jaz vstopil na Dunaju v državnem zboru samo v tak klub, kateri bode krščansk (odobravanje) skozi in skozi in brez hinavcev!! (Burni dobroklici) Samo s poštenimi, značajnimi kristjani bodem skupaj hodil. Hinavci pa naj grejo kamor hočejo! (Veselost. Dobroklici.) — To je ena.

Nadalje poudarjam tukaj še nekaj drugega. Treba bo v marsikaterem slučaju, kjer se bode slo za delavske interese, za delavske stvari, da bodo zastopniki delavstva, če so tudi od raznih strank, dogovorili se in skupaj postopali. (Živio!) V takem slučaju, če bodo n. pr. tudi socijalni demokrati predlagali kaj dobrega, kar je pravično in za delavce dobro, v takem slučaju bom jaz tudi s socijalnimi demokrati skupaj šel. (Živahno odobravanje.) Tukaj se ne pozna nobenega razločka. Vprašal bodem samo, če je stvar poštena in pravična, ne pa, kdo je predlagal. Če je stvar dobra in pravična, sem zanjo. V ta namen pa bo treba, da bodo delavski zastopniki se večkrat shajali in skupaj posvetovali o skupnem postopanju za interese delavstva. (Tako je!) V tem zmislu bom jaz, ako bom poslanec, dosledno deloval. (Odobravanje.)

Preidem sedaj k delavskemu programu. Posamezne točke delavskega programa so itak znane, tako da mislim, da bi se reklo vodo v Savo nositi, ako bi Vam, ki ste zavodno delavstvo, podrobneje hotel to razlagati. Saj je znano, da je dandanes delavstvo najbolj politično izobraženo, ravno delavstvo pozna najbolj svoje težnje, pozna svoj program, pozna svoje zahteve, bolj, desetkrat bolj kot naša liberalna inteligenca! (Klici: Gotovo! Ploskanje.)

Meni torej tega ni treba podrobneje označevati. Samo na nekatere točke bi posebej opozarjal.

Delavska plača.

Bistveno delavsko vprašanje je po mojih mislih mezdnno vprašanje, vprašanje pravične in vprašanje primerne mezde. Pravična in primerna mezda mora imeti svoje gotove meje. Meje na spodaj, meje na zgoraj. Meja na spodaj je ta, da vsak delavec za pošteno delo mora dobiti tako mezdo, da zamore preživljati z njo pošteno sebe in svojo rodino. To mora biti dogma v socijalni politiki države in država mora potem zakonodajnim potom ugotoviti to mejo, tako da noben delavec ne sme dobiti manjše mezde, in noben delodajalec ne sme plačevati svojemu delavcu manj nego postavno določeni minimum plače. To je eno. (Odobravanje.)

Meja pa mora biti tudi na zgoraj določena. S tem, da delodajalec plača minimalno plačo, je morebiti v nekaterih slučajih spolnil svojo socialno dolžnost, ne pa v vsakem slučaju. Kajti ozirati se mora na sposobnost delavca, ozirati se mora na starost delavca, koliko let je že žrtvoval svoje moči njegovemu podjetju, ozirati se mora pa konečno tudi na to, kako podjetje gre, kako podjetje vspeva, ali dobro vspeva ali slabo vspeva. Ako dobro vspeva, mora biti posledica — to je dolžnost podjetnika — boljša plača delavcem, kojih trudu, kojih potu, kojih pridnosti, kojih inteligentnosti ima zahvaliti, da njegovo podjetje vspeva! (Odobranje) To glede mezde.

Delavska doba.

S tem v zvezi je vprašanje glede delavske dobe. V tem oziru so zahteve delavcev znane. Delavska doba mora biti omejena, in sicer od države omejena tako, da delavec dela toliko, kolikor je potrebno in primerno, in da si varuje delavec svoje delavske moči, da ga kapital ali delodajalec ne izžema kakor limono, katera se potem stran vrže. Delavec mora imeti dosti časa za odih, dosti časa na razpolago za svojo rodbino, dosti časa na razpolago imeti, da napreduje v omiki itd.

Znano je, da se je v tem oziru postavila zahteva za veliki obrat, zlasti za premogovnike, za rudokope, za veliki tovarniški obrat, zahteva osemurnega dela. Samo ob sebi je umevno, da bodem to zahtevo z vso odločnostjo zastopal.

Seveda je pa zopet gotovo, da je razloček med težavnim in nevarnim delom v rudokopih, med delom v velikih tvornicah, kjer je delo s stroji itd. in kjer je zdravje delavca večjim nevarnostim izpostavljeno vsako minuto, da je razloček med delavcem v tako velikih podjetjih in pa med delavci v podjetjih obrtnikov, manjših trgovcev itd. To je velik razloček in samo ob sebi je umevno, da se bodem na ta razloček oziral. Saj treba pomisliti, da je n. pr. še danes veliko obrtnih podjetij, kjer je trgovski pomočnik član rodbine svojega mojstra, s tem pa so dane vse druge razmere. Zahteve, katere se stavijo na veliki kapital, na veliko podjetje, te zahteve se ne morejo staviti na majhno podjetje, razprodajalce in srednje obrtnike. To je samo ob sebi umevno. (Pritrjevanje.)

Zavarovanje delavcev.

Jako važna točka v delavskem programu je zavarovanje: zavarovanje v slučaju bolezni, v slučaju nezgode, zavarovanje za starost itd. Mi imamo od države vpeljano zavarovanje za bolezni, mi imamo zavarovanje za nezgode. Ali delavstvo ima opravilne pritožbe zoper uredbo teh zavarovalnic. (Pritrjevanje.) Samo ob sebi je umevno, da bom te opravilne pritožbe vedno zastopal. (Ploskanje.) Glede zavarovanja proti nezgodam omenjam samo, da je popolnoma neopravičeno, da mora delavec plačevati deset odstotkov! Ako je obrat nevaren, da je delavec, ki dela pri stroju, izpostavljen nevarnosti, potem mora tisti plačati, kojega je stroj! Tisti gospodar obrata mora plačati zavarovalnino v polnem znesku, ne pa delavec, ki itak pri tem riskira svoje zdravje, svoje zdrave ude! (Živahno pritrjevanje.)

Jako važno je zavarovanje za starost. V tem oziru se žalibog do zdaj ni ničesar storilo od strani države. Tukaj bo treba z vso odločnostjo poseči vmes, in uverjen sem, da se bo, ako se posreči redno parlamentarno delovanje, dalo marsikaj doseči. (Ploskanje.)

Še neko zavarovanje bi posebej omenil. Zavarovanje, katero zahtevajo delavci, je po

mojih mislih popolnoma opravičeno. To je zavarovanje za slučaj, če je delavec brez svoje krivde brez dela. Tukaj, ko delavec, ki bi rad delal, dela ne dobi in mora stradati on in njegova rodbina, tukaj je dolžnost države, da poseže vmes, da se to odstrani, da mora pošten človek brez svoje krivde beračiti. (Dobro!)

Posebno pozornost bom obračal seveda na zastopstvo interesov rudarjev. Vendar pa teh razmer ne bodem tukaj natančneje opisaval, ker se mislim itak podati tudi v Idrijo in se bodem tam posebej pečal z interesi rudarstva. (Odobranje.)

Vlada naj ščiti delavsko organizacijo.

Glavna dolžnost delavstva je, ako hoče doseči svoje opravilne zahteve, da se organizuje. Dolžnost države pa je, da to organizacijo delavstva podpira, ne pa ovira! (Dobro!) Mi imamo sem ter tja delavske zadruge, mi imamo n. pr. v Ljubljani delavsko stavbinsko društvo, imamo semtertja delavska konsumna društva. Ali kaj opažamo: da vladni organi smatrajo vsled hujskanja nekega nesramnega lista za svojo dolžnost, staviti ovire delavskim konsumnim društvom, ubogim delavcem, ki so se združili, da bi svoje potrebe dobili za jeden krajcar ceneje, da vladni organi pomagajo temu brezvestnemu hujskanju, in namesto da bi podpirali delavska konsumna društva, jim preklje pod noge mečejo!! To je nečuvno koncem 19. in začetkom 20. stoletja, gospoda moja!! To je samo v Avstriji mogoče, kjer si je birokracija osvojila tako moč, da že mislijo ti ljudje s svojim kitajskim cofom, da smejo delati, kar hočejo! Ali prišel bode čas, ko bode ljudstvo tem gospodom pokazalo svojo moč! Saj ni vse uradništvo tako, mnogo je poštenih vmes, samo nekateri so, ki sami ne vedo, kaj delajo, ki sploh nimajo nobenega principa, kot svoj kitajski cof! (Veselost.)

Znano je obnašanje marsikaterih uradnikov v slučaju, kedar se delavec v svojem obupanju, da bi dosegel boljših razmer, katere mu gredo, posluži sredstva, katero ima konečno nasproti brezsrčnemu kapitalu, brezvestnemu kapitalu, namreč štrajka. Znano je, kako nečuvno se sem ter tje vede v takem slučaju ta ali oni uradnik, ki ne igra druge vloge včasih, kakor samo ulogo žandarja za delodajalca, za kapital. Države dolžnost pa je vedno in vedno, stati na strani slabjšega, močnejši si bo ložje sam pomagali! (Tako je!)

Saj smo doživeli slučaje, ko je na pr. delavec v štrajku nagovoril drugega: »No ti vendar ne boš šel delat, ko smo že štrajk sklenili«, — pa hajd v zapor ž njim! Ali mislijo ti gospodje, da je čast kakega delavca manj vredna, kakor čast kakega dvornega svetnika? Na svoje poštenje drži ravno toliko kakor kak dvorni svetnik, ali pa morebiti še bolj, kot marsikateri dvorni svetnik! Ali pri marsikaterih državnih uradnikih se je nekako udomačil nazor, da je delavec ali kmet manjše vrste človek, da nima nobene časti! Ž njim se lahko dela, kakor se zljubi. To se čisto sliši, kedar govorijo med seboj o »nižjem ljudstvu«, kakor je imenujejo, da, marsikateri teh gospodov rabijo čisto izraze, kakor »canaille« itd.! Ali stvar ljudstva je, da se take reči in tak šport nekaterim gospodom iz glave izbije! (Živio klici.)

Rekel sem, delavstvo naj se organizuje. In organizacija je najboljša, ako je strokovna. Strokovna organizacija dala je na Angleškem, koder je ta organizacija doma, delavstvu jako veliko, impozantno moč. In ravno strokovna organizacija je tista organizacija,

katera ob enem tudi izpodkopa počasi in sigurno vpliv soc. dem. Naloga in dolžnost države pa je, to organizacijo, strokovno organizacijo delavstva, podpirati. Delavstvo se mora vedno zavedati, da je zase stan in delavstvo se mora zavedati, da je za-se stan, ki broji skupaj ogromno množino ljudstva; delavstvo se mora zavedati, da je stan, ki s svojo delavnostjo, pridnostjo, s svojimi pridnimi rokami vzdržuje vse. Ako bi enkrat vsi delavci na svetu štrajkali, kaj bi bila posledica? Akcije bi nobenih obresti ne nosile! Kuponi bi ne bili vredni počenega groša! Noben kapital bi ne nesel več obresti, posledice bi bilo hude, seveda bi bile hude tudi za delavstvo samo, ki bi ne imelo dela in ne zaslužka!

Iz tega se vidi, kako gredo interesi prav za prav skupaj, ako delodajalec prav razume svoje interese in delavec prav. (Res je!) Treba te interese svoje spraviti v neko harmonijo, urediti jih po načelih krščanske pravičnosti, tako da bode šlo delodajalcu, kar mu gre po božjih in človeških postavah, delavcu pa tudi, kar mu gre po božjih in človeških postavah, in da bota skupaj delala v zavesti, da delata za skupni blagor in ne samo za svoj lastni žep, za blagor in napredek celega človeštva, po načelih krščanske pravičnosti. Ravno to je vzvišena in velika ideja krščanskega socializma!

Nekaj malega bi samo omenil glede stvari, ki se tičejo ravno ljubljanskih razmer.

Omenil sem že tukaj delavsko stavbinsko društvo, in jaz bom kot poslanec vse sile zastavljal v to, da bode država to velepomembno zadruge, ki skrbi delavcem za primerna stanovanja in ne samo to, ki omogoči, da pridobi tudi svojo lastno hišico, da bode država to zadruge podpirala! (Dobro!)

Razmere na južni železnici.

Pozornost hočem obrniti na nezdrave razmere na južni železnici. Znane so te razmere, znane so delavske in uradniške zahteve, da se regulirajo plače, da se odpravi akord, da se nastavi zadostno število delavcev, da ne bodo vladale take razmere, da mora na primer jeden biti 24 ur neprenehoma v službi itd. Vsa trpijo pod temi razmerami tudi uradniki. Znano je, da je južna železnica enkrat nekoliko uredila plače, ali na jedni strani je par krajcarjev dala, na drugi strani pa je ravno toliko ali pa še več vzela! Po mojem prepričanju se bode dalo odpomoči razmeram na južni železnici samo s tem, da se podržavi. To je zahteva, katero stavijo razne stranke že zdavnej in katera se mora z vso odločnostjo ponoviti. (Odobranje.)

Razmere v tobačni tovarni.

Opozarjati hočem tudi na razmere v tobačni tovarni. Ako velja načelo, da ima delodajalec dolžnosti nasproti delavstvu, da ima kapital spolnovati socialne dolžnosti nasproti delavcu, od katerega pridnosti živi, ako velja to načelo povsod, tem bolj se mora zahtevati od države, da se ravna po tem načelu tam, kjer je država podjetnik. Tembolj mora država gledati, da spolnuje vse svoje socialne dolžnosti (Klic: Vzglej drugim!) nasproti delavskemu stanu; država mora biti vzgled drugim, kakor je jeden cenjenih poslušalcev prav omenil! Znane so neprilichnosti v tobačni tovarni in jaz sem se informoval o teh razmerah, informoval o neprilikah, katere obstojijo na primer glede pravice do provizije, nadalje neprilike, ki obstojijo v stališču posameznih delavcev stalnih in nestalnih, razlike med stabilnimi in definitivnimi. Znana je neprilika, da posamezniki opravljajo popolnoma enako delo,

kakor stalni umeščenci, in vendar se jim stalnost ne priznava. Znano je potem, da so profesionalisti preslabo plačani itd. Z vsemi temi razmerami se bom pečal in bom deloval zato na Dunaju, da se plače uravnajo. (Odobranje.)

Položaj trgovskih uslužbencev.

Preidem na položaj trgovskih uslužbencev. Znano je, da zakoni o varstvu delavcev za trgovske uslužbence ne veljajo. V „Slov. Narodu“ je bil poziv narodnih trgovcev, da naj povem svoj program glede trgovcev. V tem oziru bom še govoril pozneje. Ali toliko povem že sedaj narodno-naprednim trgovcem, da bom jaz stal vedno na strani poštenega in solidnega trgovca, ki izvršuje svojo dolžnost popolnoma tudi nasproti svojim uslužbencem. Nasproti tistemu narodno-naprednemu ali pa tudi klerikalnemu trgovcu, — to je vse eno, — ki svoje socialne dolžnosti nasproti svojim uslužbencem ne spolnuje, bom vedno na strani uslužbenca stal, (ploskanje) to naj si gospodje narodno-napredni trgovci zapomnijo! Tisti trgovci v „Narodu“ se niso podpisali, ne vem kdo so, ne vem tudi, če so res trgovci, (Klic: Tavčar in Malovrh! Veselost) ne vem, če so že falirali, ali bodo še-le falirali (smeh), naj stopijo v javnost, in povedo, kdo da so!

Tudi trgovski uslužbenci morajo imeti svojo gotovo določeno delavsko dobo, maksimalno delavsko dobo, tudi za trgovske uslužbence mora veljati obrtno nadzorstvo, tudi za trgovske uslužbence se mora ugotoviti vse to, kar velja glede drugih delavcev, vse to se mora izvršiti tudi v trgovskih obrtih. O tem ni nobenega dvoma. Če ljudje okoli „Slov. Naroda“ trdijo, da sem sovražnik trgovskega stanu, je to jedna tistih nesramnih lažij, katerih je cel list poln. Jaz lahko dokažem črno na belem, da sem desetkrat boljši prijatelj trgovskega stanu, kakor „Slov. Narod.“ „Gospodarska Zveza“ je letos pisala in ponudila spravo trgovcem in rekla, da je pripravljena uplivati na to, da se naredi sprava med trgovci in zadrugami, povsod, razun kjer vladajo posebne razmere, da se odpravi konkurenca, katero dela morda ta ali ona zadruga tu pa tam trgovskemu stanu. Mi — namreč „Gosp. Zveza“ — smo pripravljeni uvesti stvar tako, da kmetijska društva v bodoče ne bodo prodajala konsumnega blaga na drobno, da se bodo pečala izključno samo z nabavo kmetijskih potrebščin in razpečavanjem kmetijskih pridelkov. Takoj je „Narod“ hujskal trgovce: Nikar ne storite tega, nikar ne hodite na lim! Saj bodo vse zadruge itak falirale! — Od tega časa je že cela vrsta liberalnih trgovcev falirala, zadruga pa še nobena! Tako bodo tudi v bodoče šlo! Zato kličem trgovskemu stanu, nikar naj se ne pusti za nos voditi od teh ljudij, katerim se ne gre za nič drugega, nego samo zlorabiti trgovce, ki se dajo zlorabljati v nesramne politične namene „Narodove“ klike. No, jaz upam, da se bodo tudi pri teh volitvah nekoliko zjasnilo, da se bodo tudi po mestih in trgih oklenil trgovski stan tiste stranke, ki hoče pravično delovati za vse stanove. (Odobranje.)

Položaj diurnistov.

Omenjam naj še položaja diurnistov. To so eni izmed največjih revežev na svetu. O tem ni nobenega dvoma. Ne samo, da je položaj diurnistov tudi v zasebnih pisarnah žalosten. Saj se nahajajo v zasebnih pisarnah plače po 15 do 20 gld. za človeka, od katerega se vrhu tega zahteva, da mora boljšo suknjo nositi, ker raztrganega človeka ne bode nobeden pustil v svoji pisarni sedeti,

za človeka, ki se je vendar nekoliko več učil. Kar velja glede državno določene minimalne plače drugod, to velja seveda tudi glede diurnistov. Najbolj žalostno je pa, da tudi država svojih diurnistov ne drži tako, kakor bi to morala storiti, ako bi izvrševala svoje socialne dolžnosti. Znano je, koliko je državnih diurnistov, ki so popolnoma sposobni za boljša mesta, ki imajo dotični izpit, pa ne morejo priti naprej. Kakor kitajski zid stoji pred njimi certifikat. Certifikatisti pobero vsa uradniška mesta, in vsled tega se je udomačila slaba navada, da imajo n. pr. pri mnogih uradih popolnoma sposobnega diurnista, tistega mesta pa ne razpišejo, ker kakor hitro bi ga razpisali, morajo tje postaviti certifikatista, ki pa ni tako izvežban. In ta revež diurnist mora izvrševati posel uradnika, koje mesto je določeno in za katero je dokazal popolno sposobnost. To je krivica, ki se mora odstraniti. Res je, da je država interesovana na tem, da dobi dobrih inteligentnih podčastnikov, in zaradi tega mora državi biti na tem, da imajo certifikatisti nekaj upanja, da potem, ke dar doslužijo 12 let pri vojaki, dobijo primerno službo. Na vsak način bode treba iti tukaj srednjo pot, da bode tudi vsakemu sposobnemu človeku, ki nima certifikata, mogoče priti na uradniško mesto.

Nadalje je popolnoma opravičena zahteva diurnistov, da se jim da nekak boljši naslov in sicer naslov „poduradnikov“. Jaz mislim, da je to tako skromna zahteva, da je le popolnoma naravno, ako se za to potezam.

Nadalje treba skrbeti, da bodo tudi ti reveži, ako so služili dalje časa, imeli pravico, da jih država preskrbi na starost, da ne bode država imela pravice ljudij, ki so 15 do 20 let ali še več služili, postaviti na cesto! (Splošno pritrdjevanje.)

V podrobnosti se ne morem spuščati, ker je čas prekratek. Še enkrat ponavljam: delavski program bom vestno zastopal kot poslanec, za ta program bom vedno, naj si bom potem izvoljen ali ne, ker je to moje prepričanje!

Politično delovanje.

Sedaj pridem na politično stran mojega postopanja. Omenil sem že, da bodem vstopil izključno samo v krščanski klub. Jaz sem bil do l. 1898, ko sem bil državnozbornski poslanec, v „Slovanski kršč.-narodni zvezi“ in sem bil tudi načelnik tega kluba. Jaz izjavljam, da bodem kot državni poslanec ravno tam zopet začel, kjer sem leta 1898. nehaj. V istem duhu, v katerem sem politično deloval do leta 1898. kot poslanec, v tistem duhu bom zopet deloval, ako bodem zopet poslanecem izvoljen. (Burno odobranje.)

Moja kandidatura seveda ni vsakemu prav, in tukaj in tam je našla hud odpor. Najhujši seveda pri mojih prijateljih pri „Slov. Narodu“ (Veselost.) To je jako čudno! Pred seboj imam „Slov. Narod“ z dne 5. aprila 1898. To je bilo takrat, ko sem jaz odložil svoj državnozbornski mandat. Takrat je „Slov. Narod“ pisal tako-le (bere):

„Gospod dr. Ivan Šusteršič je odložil svoj državnozbornski mandat. Razlogov to omenja veliko, a pravi vzrok je pač ta, da je sedaj, ko velja novi civilno-pravdni postopnik, odvetniku, če noče zapreti svoje pisarne, naravnost nemogoče, izvrševati posel državnozbornskega mandata.“ — Jaz sicer ne vem, če bo sedaj dr. Tavčar zaprl svojo pisarno! (Veselost) — „Dasi pripada dr. Šusteršič mej najodločneje, in časih tudi mej najstrupenejše naše nasprotnike, obžalujemo vendar, da se je odločil k temu koraku. Bil

je jedini mej klerikalnimi državnozbornskimi poslanci, kar jih je Kranjska odposlala na Dunaj, ki je vsaj deloma spolnil nade, koje so nanj stavili volilci. (Veselost Klici: Kako pa zdaj pišejo!) Koliko se je pričakovalo od dr. Janeza Ev. Kreka, ali komaj je stopil v državno zbornico, pokazalo se je takoj, da s praznim strojem svojih obrabljenih fraz ne more niti naprej niti nazaj. (Veselost.) Dr. Šusteršič bil je izmeje naših klerikalcev jedini, ki si je vzlic svoji mladosti kmalu pridobil ugled v parlamentu. A sedaj je zapustil svoje ovčice, in nikdo ne ve, kaj bodo počele brez vodnika. Vsak pa ve, da Kranjska klerikalna stranka nima moža, kojega bi mogla na Dunaju postaviti na mesto dr. Šusteršiča!*

Zdaj pa berite »Narod« danes in druge liberalne liste! celo bando mesarskih pšov so spustili name, na mojo ubogo osebo. In kar naenkrat čez noč so pa začeli hvaliti in v nebesa kovati dr. Kreka. Jaz pravim samo to, da to postopanje se ne more drugače imenovati, da ni boljšega izraza za to, kakor da je liberalno. (Veselost in ploskanje.) Kakor kaže in kakor kane! Samo merom zoper poštere zastopnike ljudstva hujskati, jemati jim poštenje, jemati jim čast, to je politično jedino načelo naše liberalne narodno-napredne stranke! (Res je!)

Jaz vem, — saj se je že včeraj začelo v „Slov. Narodu“ — da dokler bode trajala volilna akcija, jaz v liberalnih listih ne bom pošten človek. Toliko časa bom sposoben za vsako lumparijo, katero si človek le zmore izmisliti, da ho vsak, ki me ne pozna, rekel: »Če bi s tem skupaj prišel, potem suknjo dobro zapeti in uro zavarovati!« (Veselost.)

Najbolje bi označil ta sistem »Slov. Naroda« in drugih liberalnih listov kot ameriški sistem. Amerikanci imajo namreč pri volitvah navado, da nasprotnim kandidatom predbacivajo vse, če je še tako neumno, samo da je hudobno. Slavni ameriški humorist Mark Twain je to jako dobro popisal. On pravi: Jaz sem kandidiral nekdan kot kandidat neodvisnih v državi Novijork. Nisem se pridružil ne eni ne drugi obstoječih strank. En sam pomislek, pravi Twain, sem imel proti tej kandidaturi. Imel sem dva protikandidata, jednega republikanskega in drugega demokratskega. Ko sem namreč bral liste, sem videl, da sta moja protikandidata grozna falota in mene je bilo sram, v družbi takih lumpov imenovanim biti. To je bil jedini pomislek, pravi Twain. No, konečno premagam tudi ta pomislek in postanem kandidat. Drugi dan vzamem v roke list, pa že stoji notri zapisano:

Prosimo pojasnila! Ta-le gosp. Twain, ki je kandidat, — temu je pred par leti v Kočinčini 34 prič dokazalo, da je krivo prisegel. (Živahna veselost.) Twain si je mislil: »To je že preneumno, Kočinčine nikdar v svojem življenju videl nisem«, in zato ni nič odgovoril. Drugi dan stoji v časopisu: Značilno! Mark Twain ni še ničesar odgovoril na to očitanje! (Veselost.) Dotični list ga je odslej imenoval: Krivoprišežnik Twain. Kmalu potem je stalo v časopisih: Lep kandidat! Tam v Montani so spali znani ljudje skupaj, med njimi tudi Twain. Njegovi družbeniki so na enkrat zapazili, da je sem ter tje zmanjkala kaka malenkost in tista malenkost se je vedno našla med Twainovimi rečmi. List je odslej Twaina imenoval dosledno: Montanski tat Twain. Zopet drugi list je prinesel: Twain trdi, da je stari oče njegovega protikandidata bil obešen. To je grdo obrekovanje! — in imenoval ga je odslej: Skrunitelj mrličev. (Veselost.) Potem se je zopet bralo: Včeraj bi bil imel

se vršiti shod neodvisnih volilcev. Twain bi bil moral govoriti, toda njega ni bilo. Bil je baje bolan. Ob istem času pa so videli ljudje iti živinsko-pijanega človeka v Twainovo stanovanje. To je bil Twain sam. — In list je imenoval odslej Twaina, ki že več let ni pil niti kapljice alkoholične pijače: Delirium tremens Twain. (Veselost.)

Potem so mu očitali, da je izvršil neka izsiljevanja, nato so ga imenovali podlega zapeljivca, roparja, in konečno so mu očitali, da je zažgal neko blaznico, v kateri so zgoreli vsi prebivalci, samo zato, ker mu je zapirala razgled iz stanovanja. Svojega strica je baje zastrupil, in ko je na nekem volilnem shodu govoril, so spustili pred njega kakih 10 raztrganih in umazanih pobalinov, kj so se na odru oklenili njegovih nog in klicali »papa«! (Občen smeh.) To je bilo Twainu preveč, in nato je kandidaturo umaknil.

Jaz pa našim »Narodovcem« naprej povem, da jim tega veselja ne bom napravil. Jaz pred volilci ne bom ušel, jaz se nimam bati volilcev, in tedaj je neumnost, če »Narod« piše: Šusteršič se ne upa na dan! Jaz sem tukaj, dan je sedaj tudi (veselost) in jaz se ne bom bal hoditi na dan! Jaz sem hodil skozi 10 let na dan in sem javno in odkrito delal politiko in bom delal tudi naprej brez »Narodovcev« in zoper nje. Jaz si štejem v veliko čast, da se gospodje od »Slov. Naroda« ravno mene tako grozno bojijo. No meni je to v veliko čast in kakor rečeno, čimbolj se me bojijo in čimbolj me ta družba blati in grdi in obrekuje, tem častneje je to zame. Kajti največja sramota je vendar, pri hudobnih, podlih, nesramnih ljudeh veljati za poštenjaka. Jaz se raje držim poštenih ljudij in zatorej, gospodje od »Naroda«: Zabavljajte, grdite, obrekujejte, kolikor vam drago, jaz vam obljubim, da bode pri volitvah premagani! To je moj odgovor! (Občno odobravanje.)

Protibonstrukciji.

Toda pustimo »Narodovce« in preidimo zopet k drž. zboru. Znane so razmere v državnem zboru. Znano je, da je obstrukcija ovirala vsako resno stvarno delovanje. Kar se mene tiče, jaz tukaj odkrito priznavam in izrekam, da sem brez pogojev nasprotnik obstrukcije in da bom obstrukcijo z vsemi silami pobijal, (odobravanje in ploskanje) naj si bom izvoljen ampak ne, kajti moje prepričanje je, da je obstrukcija ne samo v kvar državi, ampak da je obstrukcija tudi v prvi vrsti v veliko kvar ljudstva in zlasti tistih ljudij, ki ne uživajo nobenih rent, ki ne režejo kuponov, ki delajo in si morajo kruh trdo služiti. Jaz pravim: parlament mora delati, mora izvrševati svojo dolžnost v prid ljudstva in v prid države. Zato je parlament tukaj, in pomisliti je treba, kaj bo, ako se bo vladalo brez parlamenta, ko bomo na milost in nemilost izročeni v roke birokraciji. Pri tej priliki moram povdarjati, kar sem že opetovano povdarjal, da je glavni vzrok vsem notranjim boleznim ta, da parlament ni zastopstvo ljudstva po svoji večini ali vsaj v velikem delu zastopstvo posameznih slojev, ki imajo gotove velike nezasluzene predprave. Ti gospodje imajo seveda časa zadosti za filozofiranje in časa zadosti, da se pečajo z raznimi vprašanji, katera ljudstvo prav nič ne zanimajo, ti ljudje seveda, ker niso zastopniki ljudstva, tudi nimajo zavesti, kakšne dolžnosti imajo do ljudstva.

Za splošno, jednako volilno pravico.

Zaradi tega sem jaz že januarija meseca lani v tej dvorani, ko je bila 10letnica katol. polit. društva, izjavil v imenu katol. narodne stranke: Edina prava rešitev je, ako se ljudstvo in krona združiti; krona naj apeluje na svoje zveste narode in sicer na podlagi splošne in enake volilne pravice. Zato sem potem januarija let. leta izjavil se v imenu stranke za splošno in enako volilno pravico, in to načelo sem potem po nasprotnih nazorih nekega dvor. svetnika izzvan, zastopal na raznih shodih tudi na deželi. (Odobravanje.)

Čujem, da socijalni demokratje agitujejo s tem, da pravijo: dr. Šusteršič je zdaj še-le prišel na to misel, da je za splošno volilno pravico; samo kot agitatorično sredstvo je to iznašel. Meni se še sanjalo ni letos januarja, ne letos poleti, še sanjalo se mi ni pred enim mesecem, da bodem kandidat pete skupine. Kje se more torej kaj tako neumnega in brezsmiselnega trditi od socijalnih demokratov?! Že leta 1898 sem v odboru kat. političnega društva predlagal vodstvu kat. nar. stranke, da se stranka postavi na stališče splošne in enake volilne pravice. Predlog je bil jednoglasno sprejet. (Ploskanje.) Že takrat je »Slovenec« prinesel članek v tem zmislu, katerega sem spisal jaz! (Ploskanje.) Torej je omenjena trditev neumna laž! Če socijalni demokratje nimajo drugih sredstev, kakor s takimi neumnimi izmišljotinami agitirati proti meni, jih pomilujem.

Jaz pa jako dvomim, ako so socijalni demokratje res tako odkritosrčni prijatelji splošne in enake volilne pravice. To je drugo vprašanje! Zakaj pa so socijalni demokratje l. 1899 pri občinskih volitvah ljubljanskih pomagali naši fosilni liberalni stranki k zmagi proti stranki, katera stoji na stališču splošne direktne, enake in tajne volilne pravice, proti stranki, katera stoji na stališču, da se mora tudi mestna volilna pravica razširiti, in ki se je postavila na pošteno stališče, da bodi tudi ljudstvo v mestnem odboru zastopano.

Kje je tukaj resnost pri socijalnih demokratih? Kaj so socijalni demokratje v poslednjih letih, od l. 1897 storili za splošno in enako volilno pravico? Nič, popolno nič! (Klici: Res je! Žalostno!) Kaj so sploh delali socijalni demokratje v zadnjem času razun da so hujskali? Vprizorili so na primer premogarski štrajk, in s tem provzročili, da je cena premogu za 8 gl. poskočila, da mora delavec plačevati zdaj premog dražje! Tisti židovski podjetniki pa kupone režejo, ker jim premogokopi sedaj toliko več nesejo!

Saj se socijalni demokratje v tistih rudnikih sedaj niti pokazati več ne smejo! Zakaj pa so voditelji socijalnih demokratov samo židje, zakaj pa sledijo vodstvu samih židov? To vprašam! Na to naj socijalni demokratje odgovorijo! Mnogo poštenih, pridnih delavcev je še, ki žalibog še sledijo slepo naukom socijalne demokracije, ali jaz sem prepričan, da ne bode več dolgo trajalo in noben pošten delavec se ne bode dal več izrabljati kot sredstvo židovskim voditeljem soc. demokracije.

Kako pa pride do tega, da od svojih trdo zasluženih krajcarjev mora plačevati delavec zato, da kak socijalni demokrat, kak žid na Dunaju dobro živi?! Kako pride do tega, da delavstvo tistim židom na Dunaju

plačuje njihovo plačo? Torej jaz mislim, sčasoma se bodo vsakemu oči odprle, toda seveda je dolžnost vseh krščanskih strank, delavstvu pokazati, da krščanske stranke stojijo na strani delavstva. To je dolžnost krščanskih strank: baviti se morajo z interesi, zadevami delavskega stanu. Krščanske stranke se morajo potezati za pravice delavskih stanov. Krščanske stranke se morajo natančno poučiti o vseh razmerah in morajo vse odločno zastopati opravičene zahteve delavstva.

Potem bode s socijalno-demokratiškim švindelnom kmalu pri kraju, kajti švindel je, ako socijalna demokracija trdi, da je za splošno in jednako volilno pravico! Bodete že videli, kako bodo socijalni demokratje, ako bi bila prilika dana pri ožjih volitvah, vendar glasovali za liberalnega kandidata! Socijalni demokrati dobro vedo, da kakor hitro se uvede splošna in enaka volilna pravica, niso oni na vrhu, potem je na vrhu pošteno krščansko ljudstvo in krščanski zastopniki ljudstva bi potem imeli ogromno večino v državnem zboru. (Splošno pritjevanje.)

To dobro vedo socijalni demokratje in zaradi tega je humbug in švindel, ako socijalni demokratje govorijo o tem, da so za splošno in enako volilno pravico! (Ploskanje.) Mi smo za splošno in enako volilno pravico, zaradi tega, ker ne vidimo v človeku, kakor liberalci in socijalni demokratje, kako boljšo žival, ker v njem ne vidimo naslednika opice, ker vidimo v človeku bitje po božji podobi ustvarjeno. (Pritjevanje.) Vsak človek ima enako in isto vrednost pred prestolom Onega, ki nas bode sodil, pred našim Bogom! (Splošno odobravanje.) Socijalni demokrati pa hočejo, kakor je izjavil njihov kandidat, pregnati vero iz javnega življenja, pravijo, da je vera privatna stvar, nočejo priznati veri sploh nobene pravice, so se oklenili naukov židovskih in brezverskih učenjakov, kaj pravim naukov, marveč izmišljotin teh učenjakov so se oklenili, da človek nima duše, da je žival! Torej, če je to res, gospoda moja, potem imajo pa kapitalisti prav, ako z delavcem ravnaajo kot s črno živino! (Pritjevanje.)

Potem imajo prav, ako nimajo ozira do delavca in ga izzemajo kot citrono! Le nauki krščanstva zamorejo delavstvu pomagati! Le nauki krščanstva zamorejo pomoči priprostemu ljudstvu. Krščanstvo ne pozna nobene razlike. Vsak je po božji podobi ustvarjen, največji revež, kakor dvorni svetnik, ali minister, ali karkoli. To je nauk krščanstva!

Krščanstvo je odpravilo suženjstvo, ki je prej vladalo na svetu. Sedaj pa, ko se je svet pod uplivom brezverskih učenjakov začel odvrčati od naukov krščanstva, se je pričelo moderno suženjstvo v tovarnah, v velikih podjetjih, v podzemeljskih rovih, suženjstvo človeka nasproti kapitalu, ki je hujše nego je bilo robstvo v starem veku, ker takrat je gospodar vsaj skrbel za svoje sužnje, da so imeli kaj jesti, danes pa tega ni. (Pritjevanje.) Če delavec pade in obleži, — naj cepne, saj je vsejedno, saj jih je dovolj na razpolago, bomo že drugega dobili, tako se misli dandanes!

Človeku, ki ima kaj pameti, mora biti jasno, da je edino le v krščanstvu zmaga, in v njem je spas, blagor in bodočnost priprostega ljudstva!

S tem sklepam! (Burno odobravanje in ploskanje.)